

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2022-11.31>

МОВНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ МЕГАКОНЦЕПТА *BRAIN SURGERY*: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Смаглій Валерія Михайлівна

доктор філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри філології

Одеського національного морського університету

вул. Мечникова 34, Одеса, Україна

Статтю присвячено дослідженню процесу вербалізації мегаконцепта *BRAIN SURGERY* на матеріалі роману Генрі Марша «*Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery*» «Не нашкодь: історії про життя, смерть і нейрохірургію». Актуальність наукової розвідки зумовлена тим, що вона належить до тих когнітивних студій, які вивчають мову у постійній взаємодії з когнітивними процесами людини та навколишньої дійсності. Мета статті полягає у дослідженні мегаконцепта *BRAIN SURGERY* та виявленні засобів його вербалізації в оригіналі та перекладі. Доведено, що порівняльний аналіз мовної репрезентації мегаконцепта в двох мовах (англійській та українській), дозволяє простежити культурну специфіку цих мовних систем, яка проявляється в різних засобах вербалізації самого ядра мегаконцепта, в кількості та семантиці лексем, фразеосполук, які репрезентують досліджуваний мегаконцепт в тій чи іншій мові. З'ясовано, що елементарні одиниці концептосфери, прості концепти, об'єднуючись, утворюють багатовимірні ментальні утворення – мегаконцепти, що охоплюють різні за своєю когнітивною природою компоненти, прості концепти, що мають польову, сегментну чи фреймову структуру. *BRAIN SURGERY* є медичним мегаконцептом, який інтегрує в собі ядерні та периферійні концепти, від загальних до більш специфічних: концепти *SURGEON*, *PATIENT*, спеціалізовані терміни, що позначають частини тіла (*BRAIN*, *ARTERIES*, *PINEAL GLAND* та ін.), інструменти (*MICROSCOPE*, *SCALPEL*), захворювання та пухлини (*ANEURYSM*, *PINEOCYTOMA*), а також загальнолюдські та загальнокультурні концепти, як-от *FEAR*, *DEATH*, *DISPARE*, *COMPASSION*, *PITY* та інші. Цей мегаконцепт вербалізується через використання відповідних концептуальних моделей, які загалом збігаються у мові оригіналу та перекладу. У статті детально проаналізовано мовні прояви мегаконцепту *BRAIN SURGERY* з позицій його сприйняття лікарем (як професійний обов'язок) та пацієнтом (як порятунок), а також як ризик, виклик, невдачу для лікаря та стресову ситуацію для пацієнта.

Ключові слова: когнітивний підхід, мегаконцепт, *BRAIN SURGERY*, вербалізація, концептуальні моделі.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Загально відомо, що мова як когнітивний феномен передає інформацію про світ; вона тісно пов'язана з обробкою цих даних, має прямий стосунок до формування, організації та покращення інформації та способів її представлення (Колегаєва, 2018; Babelyuk, Aleksandruk, 2018; Langacher, 1991). Зрештою, мова запускає потік комунікативних процесів, в яких використовується величезний об'єм інформації, що надає особливої новизни для розвитку різноманітних лінгвістичних досліджень (Колегаєва, 2018; Aberga; Gavins, 2003; Langacher, 1987; Langacher, 1991).

Цілком погоджуємося з твердженням, що мова – це «барометр, який точно відображає всі лінгвістичні варіанти та особливості етики, традицій, вірувань, способів мислення тощо конкретного народу. Як дзеркало, вона відразу показує ті моделі світосприйняття, які типові для певних соціальних груп людей чи установ

в той чи інший період їхнього становлення, а також різні можливості для формування та розвитку мовних значень та форм» (Aberga, Lakoff, 2003). Таким чином, когнітивний підхід до вивчення мови (Колегаєва, 2018; Смаглій, 2020a; Babelyuk, Aleksandruk, 2018; Lakoff; Langacher, 1987) передбачає урахування відповідного досвіду і знань, набутих у процесі життя під час формування відповідних лінгвістичних значень.

У цьому зв'язку дослідження мовних засобів вербалізації мегаконцепта *BRAIN SURGERY* у романі Генрі Марша «*Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery*» (1) «Не нашкодь: історії про життя, смерть і нейрохірургію» (2) у перекладознавчому аспекті є особливо актуальним та винятково цікавим.

До слова, Генрі Марш (нар. 1950) – провідний нейрохірург Англії. Він отримав визнання в Україні також, адже одним із перших провів операції на мозок вже у незалежній Україні. Будучи лікарем, а не професійним письменни-

ком, він написав два романи на тему нейрохірургії: «Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery» та «Admissions: A Life in Brain Surgery» («Історії про життя, смерть і нейрохірургію» та «Ні сонце, ані смерть. Зі щоденника нейрохірурга»). Слід наголосити, що стиль Генрі Марша надзвичайно чіткий, стислий і точний, він уміє описувати складні ситуації, використовуючи просту мову, що робить книгу захоплюючою від першої до останньої сторінки і вражає правдою з повсякденного життя пацієнтів та лікарів. Похвально, що книга перекладена Андрієм Мизаком українською мовою та опублікована «Видавництвом Старого Лева» у 2015 році.

Актуальність пропонованої наукової розвідки зумовлена тим, що вона належить до широкого кола тих когнітивних студій, які постулюють, що мова існує у постійній взаємодії з іншими аспектами фізіології людини, і мозком у тому числі, та навколишньою дійсністю. Крім того, вивчення цього мегаконцепта дає краще розуміння індивідуального світосприйняття автора-хірурга загалом та його соціально-культурної ідентичності зокрема.

Формулювання мети і завдань статті.

Мета статті полягає у дослідженні мегаконцепта *BRAIN SURGERY* та виявленні засобів його вербалізації в оригіналі та перекладі. Порівняльний аналіз мовної репрезентації мегаконцепта в двох мовах (англійській та українській), що слугує комплексним завданням нашої наукової розвідки, дозволяє виявити культурну специфіку цих мовних систем, яка проявляється в різних засобах вербалізації ядра цього мегаконцепта, в ступені їхньої конкретності чи абстрактності в різних мовах, в кількості та семантиці лексем, фразеосполук, які репрезентують цей мегаконцепт в тій чи іншій мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку Д. Лакоффа, Р. Лангакера та А. Вежбицької відмітною ознакою сучасних когнітивних студій є великий інтерес до людського фактору у мові (Колегаєва, 2018; Смаглій, 2020b; Babelyuk, Aleksandruk, 2018; Lakoff; Langacher, 1991). Серед основних принципів когнітивного підходу слугує ідея про те, що мова не може розглядатися окремо від пізнавальної діяльності людини. Вчені Дж. Гейвін і Г. Стейн твердять, що проблеми когнітивної науки «не обмежуються суто когнітивними явищами, такими як обробка слів або активація схем знань із пам'яті» (Gavins, 2003; Смаглій, 2020a). Тому ми цілком підтримуємо позицію учених про те, що асоціації, уявлення, почуття, емоції, без сумніву, також беруть активну участь у процесі пізнання, взаємодіючи між собою.

Варто підкреслити, що розуміння процесу пізнання як індивідуального процесу сприйняття інформації про навколишній світ і її подальшої обробки через призму власних ментальних особливостей та емпіричного досвіду, є зрозумілим поняттям сьогодення. З плином часу воно набувало значення «внутрішнього», «психічного», «засвоєного». Твердження, про те, що «світ у свідомості людини не відображується, а інтерпретується» стало головною тезою когнітивного підходу до вивчення мови (Langacher, 1991). Тому кожна людина та її розум є індивідуальними власне через індивідуальний спосіб сприйняття. Разом з тим, слід також пам'ятати і про те, що згодом окремі з таких індивідуальних фрагментів знання (концептів) стають загальними для певних груп людей. До прикладу, узагальнення людського досвіду, базові знання організовуються у вигляді образів-схем, певних когнітивних структур, які постійно відтворюються у процесі фізичної взаємодії людини з реальністю.

У цьому зв'язку варто звернутися до тих постулатів когнітивної лінгвістики, що є засадничими для нашого дослідження:

1) людська концептуальна структура і система виникають із сенсорно-моторних переживань і функцій через наш організм і мозок; концептуальна структура охоплює графічні схеми, фрейми та метафоричні сценарії, коли фрейм включає виміри часу і простору. Хоча сам концепт визначають як тип гнучких нейроструктур без чітких меж, часто його розглядають як єдине знання, а фрейм визначають як зв'язну структуру пов'язаних концептів. Д. Лакофф стверджує, що люди думають за допомогою фреймів, які можна знайти в синопсах нашого мозку (Lakoff). При цьому метафори, які є концептуальними структурами, також фізично присутні у вигляді нейронних схем. Цікаво, що коли у процесі когнітивної діяльності нові факти не відповідають нашим фреймам, тоді, частіше за все, наші фрейми зберігаються, а факти ігноруються.

2) структура концептів включає різні мовні засоби і прототипи (типові, індивідуальні та стереотипні). Кожен тип прототипу символічний або знаковий за своєю природою. При цьому підсумки чи висновки, що впливають з фізичного досвіду людини, відображаються в абстрактних поняттях за допомогою відповідних моделей концептуальних метафор, концептуальні системи яких є плюралістичними, а не монолітними (Langacher, 1991).

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключовим для когнітивної лінгвістики є поняття «концепт» – ментальна репрезентація

думки, яка включає опис важливих ознак класу або поняття. Це оперативна змістовна одиниця пам'яті, квант знання, який вербалізується різними мовними засобами.

Коли концепт набуває вираження в мові, то ті мовні засоби, які використані для цього, виступають як засоби вербалізації мовної репрезентації мовного представлення концепту. Відомо, що будь-який концепт репрезентується в мові відповідними мовними засобами: 1) готовими лексемами та фразеосолюками зі складу лексико-фразеологічної системи мови, які мають «відповідні до випадку» семми або окремі семми різного рангу; 2) вільними словосполученнями; 3) структурними та позиційними схемами речень (синтаксичні концепти); 4) текстами та сукупностями текстів (за необхідності експлікації або обговорення змісту складних, абстрактних або індивідуально-авторських концептів) (Колегаєва, 2018; Смаглій, 2020а; Babelyuk, Aleksandruk, 2018; Lakoff; Langacher, 1987).

При цьому варто підкреслити, що ключове слово, що позначає концепт, представляє його не повністю – воно своїм значенням передає лише декілька основних концептуальних ознак, релевантних для повідомлення. Іншими словами, слово є засобом доступу до концептуального знання, та, отримавши через слово цей доступ, носій мови може підключити до своєї уявної діяльності й інші концептуальні ознаки, які цим словом безпосередньо не названі, проте існують в значенні як периферійні, приховані, вірогідні, асоціативні семми.

Таким чином, слово, як і будь-яка номінація – є ключем, який «відчиняє» для людини концепт як одиницю уявної діяльності та робить можливим використання його в уявній діяльності. Аналогічно, мовний знак можна також порівняти з своєрідним вмикачем, оскільки саме він вмикає концепт в нашій свідомості, активуючи його в цілому та «запускаючи» його в процес мислення. Враховуючи ступінь вираженості концептів мовними одиницями, можна говорити про такі їхні різновиди: 1) загальні концепти, які мають стандартне загальновідоме мовне вираження словом або фразеосолюкою; 2) індивідуальні концепти, що не мають стандартного загальновідомого мовного вираження.

Отже, різноманітні мовні засоби необхідні не для існування самого концепту, а для повідомлення, яке через цей концепт транслюється. Слова та інші мовні одиниці в системі мови є особливо важливими для тих концептів, які мають комунікативну релевантність, тобто необхідні для спілкування, і часто використо-

вуються в інформаційному обміні. Проте слід також пам'ятати і про те, що значна частина концептів не мають системних мовних засобів вираження, оскільки обслуговують сферу індивідуального мислення.

Будь-який концепт має складну багатоконпонентну структуру, куди входить увесь зміст його основного поняття (ядра), етимологія, асоціативний ряд (Смаглій 2020а). В кожній із складових структури концепту репрезентований той чи інший тип інформації (образної, актуальної або ціннісної). Традиційним також є подання структури концепту у вигляді кола, в центрі якого лежить основне поняття – ядро, а на периферії знаходиться все те, що привнесено культурою, традиціями і особистим досвідом людини.

Елементарні одиниці концептосфери, концепти, об'єднуючись, можуть утворювати багатовимірні ментальні утворення – мегаконцепти, що охоплюють найбільш важливі ознаки, характерні для тої чи тої культури, і які відрізняють її від інших. Мегаконцепти мають складну структуру, оскільки охоплюють різні за своєю когнітивною природою компоненти, як-от прості концепти, що мають польову, сегментну чи фреймову структуру.

BRAIN SURGERY є медичним мегаконцептом, який інтегрує в собі ядерні та периферійні концепти, від загальних до специфічних: концепти SURGEON, PATIENT, спеціалізовані терміни, що позначають частини тіла (BRAIN, ARTERIES, PINEAL GLAND та ін.), інструменти (MICROSCOPE, SCALPEL), захворювання та пухлини (ANEURYSM, PINEOCYTOMA), а також загальнолюдські та загальнокультурні концепти, як-от FEAR, DEATH, DISPARE, COMPASSION, PITY та інші.

Цікавим є той факт, що концепти FEAR та DEATH ми розглядаємо складові мегаконцепта BRAIN SURGERY, адже, як показав аналіз ілюстративного матеріалу, мовні засоби їхньої вербалізації доволі часто зустрічаються у творі Генрі Марша. До слова, він, мабуть, є одним із перших лікарів, котрі не побоялись розказати, що іноді теж помиляються, відчувають страх та тремтіння рук під час операцій.

Загалом медичний мегаконцепт BRAIN SURGERY (далі – BS) вербалізується на основі ключового для цього концепту поняття «Brain Surgery», що позначає: *Surgery performed on the brain or other parts of the nervous system* (Операція на головному мозку або інших частинах нервової системи); *informal usually with negative: An exceptionally difficult or complicated task* (Вийняtkово складне завдання).

Принагідно тут потрібно наголосити на важливості розмежування таких понять, як *brain surgery* та *neurosurgery* в англійській та українській мовах, що частково можемо бачити і у перекладі назви книги. Порівняймо: «Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery» «Не нашкодь: історії про життя, смерть і нейрохірургію». В цьому випадку, англійський концепт BS є більш конкретним та вузьким, ніж концепт NEUROSURGERY (operations on any part of the nervous system including the brain, spinal cord, and individual nerves). В українській мові концепт BS вербалізується лексемою «нейрохірургія», що є дещо ширшим поняттям, адже означає галузь хірургії, що займається лікуванням захворювань центральної та периферичної нервової системи людини, а також передбачає хірургічні методи їх лікування.

Отже, ядром мегаконцепта BS є поняття операції на головному мозку, як звична практика у роботі лікаря-нейрохірурга, хірургічне втручання з лікувальною метою при тому чи іншому захворюванні. Допоміжною складовою є поняття галузі нейрохірургії, що в англійській та українській мові вербалізується суміжною складовою концепту – поняттям «нейрохірургія».

Як показав аналіз ілюстративного матеріалу найчастіше мегаконцепт BS вербалізується на основі таких концептуальних моделей:

1) *BRAIN SURGERY IS RISK* (Операція на головному мозку як ризик, загроза для життя пацієнта. У роботі лікаря-нейрохірурга це серйозний виклик – іноді це боротьба між життям та смертю). «*Brain Surgery is dangerous, and modern technology has only reduced the risk to a certain extent* (1, p. 1). *Despite all this technology neurosurgery is still dangerous, skill and experience are still required as my instruments sink into the brain or spinal cord, and I must know when to stop.* (1, p. 2)» – «*Хірургія головного мозку – ризикована галузь, і сучасні технології лише незначним чином зменшили цей ризик*» (2, p. 13). «*Незважаючи на всі ці технології нейрохірургія залишається ризикованою справою, чим далі інструменти заглиблюються у головний мозок, тим більше значення мають майстерність і досвід, які допомагають хірургу зрозуміти, де вчасно зупинитись*» (2, с. 14). Мегаконцепт BS в обидвох прикладах вербалізовано іменниковим словосполученням із використанням емоційно-оцінної лексики, про що свідчить іменник *risk* (ризик), прикметник *dangerous*, що досить влучно перекладено як «ризикована галузь», дієслово «*to sink*», яке перекладач вдало, на наш погляд, відтворив словом «заглиблюватись».

2) *BRAIN SURGERY IS A FAILURE* (Хоча невдачі під час операцій трапляються нечасто, проте, на жаль, вони неминучі). «*Neurosurgeons sometimes describe aneurysm surgery as akin to bomb disposal work, though the bravery required is of a different kind as it is the patient's life and not the surgeon's*» (1, p. 14) – «*Нейрохірурги часом порівнюють хірургію аневризми із роботою сапера, але різниця в тому, що ризику підлягає життя пацієнта, а не хірурга*» (2, p. 27). Мегаконцепт BS вербалізовано словосполученням «*aneurysm surgery*», яке в українському перекладі передано за допомогою повного еквіваленту. Крім того, у цьому прикладі використано метафоричне порівняння *aneurysm surgery as akin to bomb disposal work* через порівняння роботи нейрохірурга із діяльністю сапера, що теж відтворено повністю. Проте, вдавшись до техніки упушення, перекладач чомусь не переклав такий важливий для характеристики роботи нейрохірурга вираз як «*the bravery required*» (вимагає відваги).

Отже, як бачимо з наведених вище прикладів, Генрі Марш неодноразово зазначає про небезпечність та ризикованість своїх операцій, що позначається лексемами «*risk*», «*dangerous*», «*challenge*», які в перекладі відтворені повними або частковими (*dangerous – ризикований*) еквівалентами.

3) *BRAIN SURGERY IS A SALVATION* – діяльність лікаря-нейрохірурга як порятунку, спасіння та шанс жити для пацієнтів. «*Her husband rushed up to me, almost delirious with joy. She can see again! You're a miracle worker, Mr Marsh! She woke up from the op and she could see the baby! How can we ever thank you enough?*» (1, p. 60) – «*Її чоловік підбіг до мене, несамовитий від радості. – Вона бачить! Ви чарівник, містере Марш! Вона вийшла з наркозу і змогла побачити дитину! Я ніколи не зможу вам віддячити!*» (2, с. 74). Вербалізація мегаконцепта BS за допомогою цієї концептуальної моделі відбувається таким чином: автор вживає емоційно-забарвлений прикметник «*delirious*», який, на наш погляд, дуже вдало передає Андрій Мизак («несамовитий від радості»). У другому реченні бачимо приклад антонімічного перекладу «*ніколи НЕ зможу*» замість «*enough*» в оригіналі. У цьому випадку SALVATION або ПОРЯТУНОК вербалізовано такими прикметниками, як «*fine*», «*delirious*», «*successful*» та відповідниками – «чудово», «несамовито», «вдало».

Цікавими є також наші спостереження щодо сприйняття самої операції лікарем та пацієнтом у випадку вербалізації мегаконцепта BS за допомогою цієї концептуальної моделі.

Для лікаря – це професійне виконання своїх обов'язків, а для пацієнта – порятунок. До слова, сам Генрі Марш писав про те, що невдалі операції запам'ятовуються набагато краще, ніж успішні, а успішність операцій хірурга – показник його професіоналізму. Саме тому, хірургія головного мозку як порятунок від загрозової для життя хвороби розглядаються лікарем та пацієнтом по-різному.

4) BRAIN SURGERY AS ROUTINE PERFORMANCE OF PROFESSIONAL DUTIES. Аналізований роман є мемуарами практикуючого нейрохірурга, тому майже у кожній главі знаходимо численні мовні засоби на позначення медичних явищ і процесів, що використовуються автором для опису надскладних операцій. Вони чіткі, лаконічні, проте досить детальні. Складність під час їх перекладу становить лише медична термінологія, якою сповнені мемуари про операції – назви інструментів, органів, артерій та пухлин. Оскільки більшість цих назв латинського походження і є широкоживаними проте у вузькій медичній спеціалізації, усі вони відтворені перекладачем адекватно із збереженням необхідних лексичних значень. Для Генрі Марша, як для лікаря, нейрохірургія є справою всього його життя, тому мегаконцепт BS розглядаємо, у першу чергу, з погляду парадигми лікаря.

Як лікар-хірург автор описує цілу низку своїх емоцій – страх невдачі під час операції, професійна впевненість у своїх діях та різні нюанси перебігу операцій. «*As soon as the operation begins, I usually find that any*

such morbid fear disappears. I take up the scalpel from a metal dish – and, full of surgical self-confidence, press it precisely through the patient's scalp» (1, p. 5) – «Щоразу, коли починається операція, моя хвороблива **нерішучість зникає**. Я беру скальпель з металевої миски, з **хірургічною впевненістю** притискаю його лезо до шкіри пацієнта» (2, с. 18).

У контексті актуалізації цього мегаконцепта розглянемо мовні засоби на позначення емоцій лікаря під час операції. Іменникове словосполучення «*morbid fear*» у перекладі метафорично передано як «хвороблива нерішучість». Автор описує впевненість у своїх діях дієслівним словосполученням «*full of surgical self-confidence*», яке перекладено без дієслова «*full*», що, однак, на нашу думку, не завадило адекватній передачі змісту вихідного повідомлення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ми проаналізували мовні прояви мегаконцепта BS з погляду його сприйняття лікарем (як професійний обов'язок) та пацієнтом (як порятунок), а також як ризик, виклик, невдачу та стресову ситуацію на матеріалі роману Генрі Марша «Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery» та його українського перекладу «Не нашкодь: історії про життя, смерть і нейрохірургію». Цей мегаконцепт вербалізується через використання відповідних концептуальних моделей, які загалом збігаються у мові оригіналу та перекладу. Вивчення особливостей вербалізації концептів FEAR, DEATH у досліджуваному творі становить перспективи подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колегаєва І.М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова: ф-т романо-германської філології*. 2018. Вип. 1 (40). С. 121-127.
2. Смаглій В.М. Близня периферія концепту Language. *East European Science Journal. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2020a. Vol. 5 10 (62). P. 69-74.
3. Смаглій В.М. Ядерна зона вербалізованого концепту Language у науковій картині світу. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. 2020b. Вип. 32. Т. 2. С. 100-117. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214680>
4. Aberra D. Prototype Theory in Cognitive Linguistics. Available at: https://www.researchgate.net/publication/267512473_Prototype_Theory_in_Cognitive_Linguistics –language: English– Date of access: 20.04.2018
5. Babalyuk O., Aleksandruk I. Conceptual Category Person and Means of its Verbal Presentation in the Fantasy Genre. *Advanced Education*, 10, 2018, P. 158-165. DOI: 10.20535/2410-8286.142802
6. Gavins J., Steen G. *Cognitive Poetics in Practice*. London: Taylor & Francis e-Library, 2003. 188 p.
7. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor. Available at: <https://terpconnect.umd.edu/~israel/lakoff-ConTheorMetaphor.pdf> Language: English – Date of access: 18.04.2018
8. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 2003. 256 p.
9. Langacker R. W. *Foundations of cognitive grammar*. Stanford : SUP, 1987. Vol. 1: Theoretical Prerequisites. 516 p.
10. Langacker R.W. *Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar*. Berlin. 1991.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Marsh H. *Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery*. Weidenfeld & Nicolson, 2014 – 278 p.
2. Марш Г. Історії про життя, смерть і нейрохірургію. Видавництво Старого Лева, 2015 –330 с.

REFERENCES

1. Kolehaieva, I.M. (2018). Konstruiuvannia nominatyvnoho polia kontseptu: etapy ta odynytsi. Zapysky z romano-hermanskoï filolohii. [The construction of nominative field of the concept: stages and units]. *Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I. Mechnykova: f-t romano-hermanskoï filolohii*. Vyp. 1 (40). S. 121-127. [in Ukrainian]
2. Smahlii, V.M. (2020). Blyzhnia peryferiia kontseptu Language. [Close perefery of the concept LANGUAGE]. *East European Science Journal*. Wschodnioeurzopejskie Czasopismo Naukowe. Vol. 5 10 (62). P. 69-74.
3. Smahlii, V.M. (2020). Yaderna zona verbalizovanoho kontseptu Language u naukovii kartyni svitu. [Core zone of the verbal concept LANGUAGE in scientific picture of the world]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Mizhvuzivskii zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Ivana Franka*. Vyp. 32. T. 2. S. 100-117. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214680>
4. Aberra, D. *Prototype Theory in Cognitive Linguistics*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/267512473_Prototype_Theory_in_Cognitive_Linguistics –language: English– Date of access: 20.04.2018
5. Babelyuk, O., Aleksandruk, I. (2018). Conceptual Category Person and Means of its Verbal Presentation in the Fantasy Genre. *Advanced Education*, 10, P. 158-165. DOI: 10.20535/2410-8286.142802
6. Gavins J., Steen G. (2003). *Cognitive Poetics in Practice*. London: Taylor & Francis e-Library.188 p.
7. Lakoff, G. *The Contemporary Theory of Metaphor*. Available at: <https://terpconnect.umd.edu/~israel/lakoff-ConTheorMetaphor.pdf> Language: English – Date of access: 18.04.2018
8. Lakoff, G. & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press. 256 p.
9. Langacker, R. W. (1987). *Foundations of cognitive grammar*. Stanford : SUP. Vol. 1: Theoretical Prerequisites. 516 p.
10. Langacker, R.W. (1991). *Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar*. Berlin.

THE SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Marsh, H. (2014). *Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery*. Weidenfeld & Nicolson.
2. Marsh, H. (2015). *Istoriï pro zhyttia, smert i neurokhirurhiiu*. [Stories about life, death and neurosurgery]. Vydavnytstvo Staroho Leva, 2015 –330 с.

LANGUAGE MEANS OF VERBALIZATION OF MEGACONCEPT BRAIN SURGERY: TRANSLATION ASPECT

Smaglii Valeriia Mykhaylivna

*Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Philology department
Odessa National Maritime University,
34, Mechnikov str., Odesa, Ukraine*

The article deals with specific features of the process of verbalization of megaconcept BRAIN SURGERY in the novel «Do No Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery» by Henry Marsh. The actuality of the research lies in the fact that it belongs to the sphere of cognitive studies that investigate language in continuous interaction with human cognitive processes and the environment. It has been revealed that BRAIN SURGERY is a medical megaconcept which comprises core and periphery concepts from general to specific such as SURGEON, PATIENT special medical terms that nominate parts of the human body (BRAIN, ARTERIES, PINEAL GLAND), medical tools and devices (MICROSCOPE, SCALPEL), diseases and trumes (ANEURYSM, PINEOCYTOMA), as well as general and cultural concepts such as FEAR, DEATH, DISPARE, COMPASSION, PITY. The research also highlights language means of revealing megaconcept BRAIN SURGERY from the point of view of a patient (as salvation), and of a doctor (as professional duty), also as risk, challenge, fear and stress. It has been proved that the process of verbalization of the analysed megaconcept is done on the basis of definite conceptual models, which remain the same in the original and in translation.

Key words: cognitive approach, megaconcept, BRAIN SURGERY, verbalization, conceptual models.